

Nowe stanowisko *Xylomoia strix* MIKKOLA, 1980
(Lepidoptera: Noctuidae) w Polsce

New record of *Xylomoia strix* MIKKOLA, 1980 (Lepidoptera:
Noctuidae) in Poland

Janusz NOWACKI¹, Krzysztof PAŁKA²

¹Katedra Entomologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

²Zakład Anatomii Porównawczej i Antropologii, Instytut Biologii i Biochemii UMCS,
ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT: *Xylomoia strix* MIKKOLA has been reported from another locality in Poland, Skryhiczyn in the Bug valley.

KEY WORDS: *Xylomoia strix* MIKKOLA, Lepidoptera, Noctuidae, Poland, new record

Rodzaj *Xylomoia* STGR. reprezentowany jest na świecie przez 7 gatunków, z których jeden znany jest z Północnej Ameryki, a pozostałe 6 występuje jedynie w Palearktyce. Z Europy dotychczas wykazane zostały 4 gatunki, wszystkie w okresie minionych 35 lat: *X. strix* w 1980 r. (MIKKOLA 1980), *X. graminea* (GRAESER) w 1989 r. (NOWACKI 1989), a *X. retinax* MIKKOLA i *X. stangelmaieri* MIKKOLA w 1998 r. (MIKKOLA 1998). Cechą charakterystyczną wszystkich gatunków z omawianego rodzaju *Xylomoia spp.* jest słabo poznane rozszedlenie. Jedynie *X. graminea* ma w Europie stosunkowo wiele znanych stanowisk występowania głównie na obszarze Polski, na których niejednokrotnie występuje licznie. Jednak poza Polską znana jest tylko z pojedynczych stanowisk na Ukrainie i w Rosji (ZILLI i in. 2005). Pozostałe gatunki, które są bardzo zbliżone do siebie wyglądem, należące do grupy gatunków bliźniaczych *X. strix*, których status gatunkowy zostanie ostatecznie wyjaśniony po opracowaniu biologii tych gatunków, są wyjątkowo rzadkimi. Z gatunków tych

X. stangelmaieri wykazana została dotychczas wyłącznie na stanowisku typowym jedynie z północnych Włoch, a *X. retinax* w Europie znana jest jedynie z okolic Czelabińska w południowym Uralu, a poza Europą z Zachodniej Syberii z okolic Nowosybirsk. Natomiast *X. strix* będąca gatunkiem europejskim, wykazana dotychczas została z: Finlandii – Hanko, Łotwy – Turaida, Polski, Rosji (ok. Petersburga) i Ukrainy skąd pochodzi najstarszy okaz tego gatunku odłowiony w 1960 r. w Kaniewskim rezerwacie (MIKKOLA 1998). W Polsce omawiany gatunek wykazany był dotychczas jedynie z Zawadówki koło Chełma (NOWACKI i SEKUŁA 1994, BUSZKO i in. 1996).

W trakcie prowadzonych badań nad rozszedleniem motyli w dolinie Bugu odkryto nowe stanowisko występowania *X. strix* w Polsce:

– GB05 Skryhiczyn nad Bugiem, 1 VII 2013, 2 exx.

Wspomniane osobniki odłowione zostały na światło lampy świetłowej UV o mocy 16 W zainstalowanej w samolówce świetlnej, która znajdowała się w środowisku zdegradowanego łągu wierzbowego i grądu niskiego z dużym udziałem klonu jesionolistnego oraz licznie występującym w runie skrzypem zimowym, porastającym wysoką skarpe brzegową wzdłuż Bugu (ryc.).

Odkrycie tego stanowiska stanowi jednoznaczne potwierdzenie występowania *X. strix* w Polsce. Ma to tym bardziej doniosłe znaczenie gdyż w podstawowym opracowaniu dotyczącym monitoringu gatunków zwierząt tzw. „naturowych” (znajdujących się w załącznikach II i IV Dyrektywy Siedliskowej) w rozdziale dotyczącym *X. strix* w podrozdziale ochrona gatunku pada stwierdzenie: „ze względu na brak nowych danych, powinien zostać uznany za wymarły i wykreślony z listy gatunków prawnie chronionych” (MAKOMASKA-JUCHIEWICZ 2010). Nie trzeba było długo czekać na dalsze reakcje wynikające z treści powyższego opracowania. W lutym 2013 roku grupa posłów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zwróciła się z interpelacją nr 14354 do Ministra Środowiska zapytując między innymi: „Dlaczego ten gatunek, z punktu widzenia kolekcjonerskiego i gospodarczego, jest w Polsce gatunkiem chronionym?”. Poruszony został także problem rozpoznawalności gatunku *X. strix* spośród innych gatunków motyli z rodziny sówkowatych. Sądzymy, że w kontekście zadanych pytań odpowiedź Pana Ministra Janusza Zalewskiego jest całkowicie trafna i zrozumiała, ponieważ jednoznacznie wskazuje na międzynarodowe podstawy konieczności ochrony tego niezwykle cennego, rzadkiego w skali Europy gatunku motyla. Niestety w końcowej części odpowiedzi Minister nawiązuje do feralnego stwierdzenia, zawartego w przewodniku metodycz-

Ryc. Fragment środowiska na wysokim brzegu Bugu w okolicy Skryhiczyna, w którym stwierdzono występowanie *Xylomoia strix* MIKKOLA

Fig. Oak-hornbeam forest on a high Bug valley slope near Skryhiczyn, where *Xylomoia strix* MIKKOLA was found.

nym do monitoringu gatunków zwierząt wydanego przez GIOŚ, że aktualnie gatunek na znanym stanowisku nie występuje.

W tym miejscu trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że w Polsce w okresie minionych 30 lat prowadzono i trwają nadal intensywne badania nad rozsiedleniem oraz oceną zagrożenia motyli. Obok licznych publikacji regionalnych zaowocowały one między innymi monograficznym opracowaniem dotyczącym rozsiedlenia motyli w ujęciu 16 województw Polski (BUSZKO, NOWACKI 2000). Pomimo wieloletnich badań, często zakrojonych na szeroką skalę, podobnie jak to miało miejsce w stosunku do *X. strix* na obszarze torfowiska w Zawadówce, pewnej liczby gatunków motyli nie udało się potwierdzić nawet w okresie kilkudziesięciu lat. Mimo to w dalszym ciągu pozostają one elementem fauny Polski. Dla najrzadszych gatunków motyli opracowano czerwoną listę gatunków zagrożonych (BUSZKO, NOWACKI 2002). Podkreślić należy, że omawiany

w tej pracy gatunek *X. strix* umieszczony został na wspomnianej liście z kategorią DD, czyli wśród gatunków rzadkich w skali Europy występujących na izolowanych stanowiskach, często o nieznanym bionomii. Widać zatem, że autorzy listy już ponad 10 lat temu jednoznacznie zwracali uwagę na potrzebę badań dotyczących biologii, ekologii i rozszedlenia omawianego gatunku sówkowatych. Badania takie są aktualnie prowadzone przez specjalistów zajmujących się sówkowatymi, a ich wyniki zostaną opublikowane w najbliższej przyszłości.

SUMMARY

Two male specimens of *Xylomoia strix* MIKKOLA were caught into a light trap in Skryhiczyn near the Bug in the habitat of oak-hornbeam forest. It is the second known locality, which confirms the occurrence in Poland of this noctuid moths species rare in Europe.

PIŚMIENNICTWO

- BUSZKO J., JUNNILAINEN J., KAITILA J.-P. NOWACKI J., NUPPONEN K., PAŁKA K. 1997: Nowe i rzadko spotykane w Polsce motyle (Lepidoptera) stwierdzone w południowo-wschodniej części kraju. Wiadomości Entomologiczne, **15**: 105-115.
- BUSZKO J., NOWACKI J. 2000: The Lepidoptera of Poland. Polish Entomological Monographs, **1**: 1-178.
- BUSZKO J., NOWACKI J. 2002: Lepidoptera Motyle w: Głowaciński (red.) Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 80-87.
- MAKOMASKA-JUCHIEWICZ M. (red.). 2010: Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Cz. I. GIOŚ, Warszawa.
- MIKKOLA K. 1980: Two new noctuid species from Northern Europe: *Polia sabmeana* n. sp. and *Xylomoia strix* n. sp. (Lepidoptera, Noctuidae: Hadeninae and Amphipyridae). Notulae Entomologica, **60**: 217-222.
- MIKKOLA K. 1998: Revision of the genus *Xylomoia* STAUDINGER (Lepidoptera: Noctuidae), with descriptions of two new species. Systematic Entomology, **23**: 173-186.
- NOWACKI J. 1989: *Xylomoia graminea* (GRAESER, 1888) nowy dla fauny Polski i Europy przedstawiciel sówkowatych (Lep., Noctuidae). Przegląd Zoologiczny, **33**: 445-447.
- NOWACKI J., SEKUŁA W. 1994: *Xylomoia strix* Mikkola, 1980 – nowy dla fauny Polski przedstawiciel sówkowatych (Lepidoptera: Noctuidae). Wiad. Entomol., **13**: 195-196.
- ZILLI A., RONKAY L., FIBIGER M. 2005: Noctuidae Europaeae. Vol. 8. Apameini. Entomological Press. Soro, 323 ss.